

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafroz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Sapparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna

O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY

ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI 13-19

Muminov Ulmas Ravshanqulovich

QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI 20-30

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI:

XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK 31-37

Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov

YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR 38-43

Allamuratov Shuxrat Ashurovich

BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA

AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI 44-49

Sabirov Mansurbek

AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN

O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI 50-53

Matnazarova Mohira Uktamovna

KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING

SHAKLLANISH OMILLARI 54-59

Shukurillayev Yunus Asrorovich

BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA

OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA)..... 60-67

Esanova Nilufar

O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI

VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 68-73

Jumayev Abdumo'min Fayziyevich

IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVIROPA FALSAFASIGA TA'SIRI 74-82

Pardaxol Normamatova Ochildiyevna

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI 83-87

Elboyeva Shaxnoza

O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA

HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI 88-94

Джаббаровова Юлдуз Джуманиязовна

РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ

ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 95-100

Tuyev Fazliddin Erkinovich

2009–2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA

O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI 101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOIIY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyagbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALLASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdammovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIK LARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LIH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoir Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARNING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shyryn Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOIIY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA CHET EL DAVLATLARI TAJIRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRATUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Baxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI –PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDUCHILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> “MOTIVATSION YONDASHUV” HAMDA “KREATIV FIKRLASH” TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

AESTHETIC INTERPRETATION OF SOCIAL TRAGEDY IN LITERARY WORKS

Rakhmonova Yulduz Khusanovna

Tashkent State Transport University

Doctoral student (PhD)

Abstract. Aesthetic interpretation is not just an interpretation of a chain of events, but a process of deep analysis of the beauty, tragedy and dramatic layers of art, understanding the artistic intention of the creator and conveying it to the reader. The aesthetic interpretation of tragedy performs a number of functions in literature. First, it has a reflective function, and secondly, aesthetic interpretation performs an educational and moral function.

Keywords: aesthetic interpretation, existentialism, the inner content of a work of art, the tragic and dramatic layer, emotional impact, critical reception.

ADABIY ASARLARDA IJTIMOY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI

Raxmonova Yulduz Xusanovna

Toshkent Davlat Transport Universiteti

Doktorant

Annotatsiya. Estetik talqin faqatgina voqealar zanjirini sharhlash emas, balki san'atning go'zallik, fojiaviylik va dramatik qatlamlarini chuqur tahlil qilish, ijodkorning badiiy niyatini anglash va uni o'quvchiga yetkazish jarayonidir. Fojiaviylikning estetik talqini adabiyotda bir qator funksiyalarni bajaradi. Birinchidan, u aks ettiruvchi funksiyaga ega, ikkinchidan, estetik talqin tarbiyaviy va axloqiy funksiyani bajaradi.

Kalit so'zlar: estetik talqin, ekzistensializm, badiiy asarning ichki mazmunini, fojiaviylik va dramatik qatlam, hissiy ta'sir, tanqidiy qabul.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N68>

Adabiyotshunoslik tarixida "estetik talqin" tushunchasi ko'p asrlik falsafiy-an'anaga ega bo'lib, u badiiy asarning ichki mazmunini, uning jamiyat va inson hayotidagi ahamiyatini tushuntirishda muhim metodologik kategoriya sifatida qaraladi. Estetik talqin faqatgina voqealar zanjirini sharhlash emas, balki san'atning go'zallik, fojiaviylik va dramatik qatlamlarini chuqur tahlil qilish, ijodkorning badiiy niyatini anglash va uni o'quvchiga yetkazish jarayonidir.

Qadimgi davrlardan boshlab, Aristotel "Poetika" asarida fojiaviylikni insoniy ehtirolarning tozalanishi – katarsis hodisasi bilan bog'lagan. Uning nazarida tragediya nafaqat voqeani ifodalaydi, balki tomoshabinning qalbini larzaga solib, uni ma'naviy poklanishga chorlaydi [1, p. 45]. Keyingi davrlarda Gegel ham fojiaviylikni insoniy erkinlik va zarurat to'qnashuvi sifatida talqin qilgan. Uning fikricha, tragediyada har ikkala tomon ham haq, biroq ularning muvofiqligi insoniyat hayotining dramatik mohiyatini ochib beradi. Demak, fojiaviylikning estetik talqini ijtimoiy voqelik va shaxsiy taqdirning bir-biriga zid munosabatida namoyon bo'ladi.

XX asr adabiyotida ijtimoiy tragediyaning estetik talqini yanada murakkablashdi. Jamiyatning keskin siyosiy o'zgarishlari, urushlar, inqiloblar, mafkuraviy kurashlar badiiy asarlarda insoniy taqdirnlarni chuqurroq ochib berishni taqozo etdi. Masalan, Ernest Hemingueyning "Quyosh baribir chiqaveradi" romanida "yo'qotilgan avlod" ning ma'naviy iztiroblari, urushdan keyingi jamiyatda ma'no va qadriyatlarini yo'qotib qo'ygan insonlarning ichki fojialari o'z ifodasini topadi[2, p. 78]. Heminguey estetikasida tragediya ochiq dramatik voqealar bilan emas, balki yashirin ma'naviy bo'shliq, befarqlik va mavjudlikning ma'nosizligi orqali ifodalanadi. Bu esa klassik tragediyadan farqli ravishda modern adabiyotga xos estetik talqin shaklidir.

O'zbek adabiyotida ham fojiaiylikning estetik talqini o'ziga xos tarixiy rivojlanishga ega. Cho'lponning [3, p. 102] "Kecha va kunduz" romanida milliy uyg'onish davrida xalq taqdirining fojiaiy jihatlari, millatni zulm ostiga solgan siyosiy va ijtimoiy kuchlar tasviri beriladi. Bu asarda fojiaiylik estetik jihatdan shaxsiy taqdir bilan xalq taqdiri o'rtasidagi uzviy bog'liqlik orqali namoyon bo'ladi. Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romanida ham o'zbek jamiyatining o'zaro nizolar, feodal tarqoqlik tufayli kelajakni boy berishi estetik tragediya darajasida talqin etilgan [4, p. 56].

XX asrning ikkinchi yarmida esa O'tkir Hoshimov ijodida fojiaiylikning estetik talqini yanada chuqurroq ma'naviy-falsafiy mazmun kasb etdi. Xususan, "Tushda kechgan umrlar" asarida insonning orzu va hayot o'rtasidagi tafovut, vaqtning shafqatsiz o'tishi va baxt izlash jarayonidagi yo'qotishlar fojiasi tasvirlanadi[5, p. 130]. Asarda qahramonlarning ichki dunyosi, ularning hayotdan kutgan umidlari va ro'yobga chiqmagan orzulari estetik tarzda, chuqur badiiy vositalar orqali ochib berilgan. Bu tragediya shaxsiy taqdir bilan cheklanmay, butun jamiyatning ma'naviy iztiroblarini ham yoritadi.

Estetik talqinning yana bir muhim jihati shundaki, u fojiaiylikni nafaqat "og'riq" sifatida, balki "haqiqatni anglash vositasi" sifatida namoyon qiladi. Ya'ni, adabiy asarda tragediya orqali o'quvchi insoniy hayotning eng muhim savollarini o'ylashga majbur bo'ladi: erkinlik nima? Inson o'z taqdiriga qanchalik hukmron? Jamiyatning zulmi yoki insonning zaifligi qaysi biri halokatli? Ana shu savollar fojiaiylikning estetik talqini orqali o'quvchi ongida uyg'onadi.

Estetik talqinning funksiyalari va badiiy namoyondalari

Fojiaiylikning estetik talqini adabiyotda bir qator funksiyalarni bajaradi. Birinchidan, u aks ettiruvchi funksiyaga ega: jamiyatda mavjud ijtimoiy, siyosiy va ma'naviy muammolar badiiy obrazlarda mujassamlanadi. Ikkinchidan, estetik talqin tarbiyaviy va axloqiy funksiyani bajaradi: fojia orqali inson o'z hayotini, o'z xatti-harakatlarini tahlil qiladi, saboq chiqaradi.

Uchinchidan, estetik talqin estetik zavq uyg'otadi, chunki fojiaiylik faqat og'riq emas, balki ma'naviy yuksalish, go'zallikni his qilish jarayonidir.

Masalan, Shekspir tragediyalarida fojiaiylikning estetik talqini qahramonlarning yuksak ideal va ehtirolari bilan ularning hayotiy zaifliklari to'qnashuvida namoyon bo'ladi. "Gamlet" asarida insonning ichki inqirozi, hayot va o'lim, burch va adolat haqidagi savollar estetik darajada ifoda topadi[6, p. 220]. Gamletning mashhur "Bo'lish yoki bo'lmaslik?" monologi shunchaki falsafiy savol emas, balki insoniyatning abadiy fojiaiy iztiroblarining umumlashmasidir[6, p. 140]. Demak, estetik talqin tragediyani umumiy insoniy muammolar bilan bog'laydi.

Amerika adabiyotida Uilyam Folkner ijodi fojiaiylikning estetik talqinini o'ziga xos ko'rinishda ifodalaydi. Uning "Shovqin va g'azab" romani janubiy shtatlar jamiyatining inqirozi va qadriyatlarining yemirilishini tasvirlaydi [7, p. 312]. Bu asarda fojia nafaqat shaxsiy taqdir, balki butun ijtimoiy qatlamning tanazzuli sifatida talqin etiladi. Folkner estetikasida vaqt va xotira kategoriyalari markaziy o'rin tutadi: o'tmishning og'riqli izlari qahramonlarni o'z domiga tortib, ularning kelajagini ham belgilab qo'yadi. Bunday yondashuv fojiaiylikni tarixiy va madaniy jarayonlar bilan bog'lab, unga estetik-falsafiy teranlik bag'ishlaydi.

O'zbek adabiyotida ham estetik talqin milliy mentalitet, tarixiy taqdir va madaniy qadriyatlar bilan chambarchas bog'liq holda shakllangan. Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romanida fojiaiylik faqat Otabek va Kumushning fojiali muhabbati emas, balki butun millatning kelajakdan mosuvo bo'lib qolishi tarzida estetik talqin qilingan [4, 112-b.]. Asar qahramonlari individual taqdirlarining inqirozi orqali jamiyatning ijtimoiy-siyosiy fojiaiyligi namoyon bo'ladi. Bu jihatdan "O'tkan kunlar" o'zbek romanchiligida fojiaiylikning eng yorqin estetik talqinlaridan biridir [4, 130-b.].

Estetik talqinning psixologik va falsafiy qatlamlari

Fojiaiylikning estetik talqini nafaqat ijtimoiy hayotning badiiy ifodasi, balki inson psixologiyasi va falsafiy tafakkurini ham chuqur o'rganish imkonini beradi. Chunki har qanday fojia inson ruhiyati bilan chambarchas bog'liq: qo'rquv, umidsizlik, ishonch va shubha, muhabbat va nafrat kabi qarama-qarshi tuyg'ular estetik talqin orqali o'z badiiy shaklini topadi.

Psixologik qatlamda fojiaiylik qahramonlarning ichki kurashi, ularning ruhiy iztiroblari, shaxsiy qarorlari va o'zligini anglash jarayoni orqali namoyon bo'ladi. Masalan, Dostoyevskiy romanlarida fojiaiylik qahramonlarning ichki dunyosida kechadigan ziddiyatlar – axloqiy tanlov va vijdon azoblarida o'z ifodasini topadi. "Jinoyat va jazo" dagi Raskolnikovning ruhiy azobi estetik talqinning psixologik jihatini yorqin ko'rsatadi: u jinoyat qilgani uchun emas, balki o'zini insoniyatdan ajratib qo'ygani uchun fojiaiga duchor bo'ladi [16, 218-b.].

Falsafiy qatlamda esa fojiaiylik hayot ma'nosi, inson erki va taqdir haqidagi abadiy savollar bilan bog'lanadi. Estetik talqin bu savollarni san'at tiliga ko'chiradi. Shopengauer falsafasida inson doimiy azob va iztirob bilan yashaydi, san'at esa shu iztiroblarni yengillashtiruvchi kuch sifatida namoyon bo'ladi [17, 97-b.]. Ekzistensializm falsafasida (Sartre, Kamyu) fojiaiylik "hayotning absurdligi" tushunchasi orqali talqin qilinadi: insonning mavjudligi o'z-o'zidan fojialidir, san'at esa uni anglash va ifodalash vositasiga aylanadi [12, 152-b.].

Uchinchidan, estetik talqin estetik zavq uyg'otadi, chunki fojiaiylik faqat og'riq emas, balki ma'naviy yuksalish, go'zallikni his qilish jarayonidir.

O'zbek adabiyotida ham fojiaiylikning psixologik va falsafiy talqinlari ko'p uchraydi. Erkin Vohidovning "Ruhlar isyoni" dramasida qahramonlar nafaqat siyosiy, balki ma'naviy inqiroz ichida tasvirlanadi. Asarda insonning "ruhiy ozodligi" masalasi ko'tariladi: qahramonlar erkinlik uchun kurashsa-da, ularning qalbida shubha va qo'rquv hukmron. Shu tariqa fojiaiylik inson ruhining ichki tarangligi orqali estetik jihatdan yoritiladi [8, p. 107].

Muhammad Yusuf she'riyatida fojiaiylik ko'proq milliy ruh va shaxsiy dard uyg'unligida talqin qilinadi. Uning "Ket, ey qush" she'rida oddiy xalqning iztiroblari, hijron va vatan dardining fojiaiy ohanglari estetik ifoda topgan [9, p. 58]. Shoirning "Onajon" she'rida esa insonning eng yaqin qadriyat – ona timsoli orqali yo'qotish iztirobi universallashtiriladi.

Bu yerda fojiaiylik falsafiy umumlashmaga aylanadi: insonning hayotiy quvonchi ham, eng katta fojiasi ham onaga bog'liq[9, p. 65].

Xurshid Davron ijodida esa fojiaiylik ko'proq tarixiy-falsafiy talqinda namoyon bo'ladi. "Samarqand xayoli" she'rlar turkumida o'tmish shon-shuhrati va bugungi kundagi tanazzul o'rtasidagi tafovut fojiaiy ohangda beriladi. Tarixiy xotira orqali shoir o'quvchini millat taqdiri ustida o'ylashga undaydi. Estetik talqin bu yerda "o'tgan buyuklik va hozirgi iztirob" o'rtasidagi kontrastga asoslanadi[10, p. 81].

Psixologik va falsafiy qatlamlarning qo'shilishi fojiaiylikni chuqurlashtiradi. Qahramonning ichki iztiroblari va uning hayot ma'nosini izlash jarayoni o'zaro uyg'unlashib, asarni estetik jihatdan mukammal qiladi. Shu sababli fojiaiylikning estetik talqini insoniyat uchun faqat "qayg'u" emas, balki "fikrlash va o'zini anglash maktabi"ga aylanadi.

Zamonaviy adabiyot va san'atda fojiaiylikning estetik talqini

XX asr oxiri va XXI asr boshlarida adabiyot hamda san'at insoniyat tarixida yuz bergan ulkan o'zgarishlarni estetik jihatdan talqin qilishga intildi. Urushlar, totalitar rejimlar, milliy-ozodlik kurashlari, migratsiya, texnologik inqilob va ekologik inqiroz – bularning barchasi san'atda yangi fojiaiy ohanglar paydo bo'lishiga sabab bo'ldi. Zamonaviy davrda fojiaiylik endi faqat klassik ma'nodagi qahramonning halokati yoki millatning qulashi bilan cheklanmaydi; u insonning ruhiy bo'shlig'i, begonalashuvi, yolg'izligi va ma'naviy qadriyatlarning yemirilishi orqali ifodalanadi.

Zamonaviy romanlarda fojiaiylik ko'pincha shaxsning jamiyatdan uzilib qolishi, texnologiyalar hukmronligida insoniyatning "insoniyligi"ni yo'qotishi bilan bog'liq. Masalan, amerikalik yozuvchi Don DeLillo asarlarida ("Oq shovqin" romanida) zamonaviy jamiyatning informatsiya, reklama va texnologiyalar girdobida insoniy mohiyatini yo'qotishi fojiaiy tarzda ko'rsatiladi. Bu yerda estetik talqin odamlarning real hayotdan uzilib, "mediaviy illuziya" ichida yashashini ochib beradi[11, p.45].

Kinematografiyada fojiaiylik o'ziga xos yangi shakllarda namoyon bo'ladi. Masalan, amerikalik rejissyor Stiven Spilbergning "Shindler ro'yxati" filmi klassik fojiaiylik an'anasini davom ettiradi, biroq uni zamonaviy estetik ifoda – hujjatli aniqlik, rangsiz kadrlar va psixologik dramatism orqali beradi. Filmda insoniyatning eng yirik fojialaridan biri – Holokost estetik shaklda tasvirlanib, tomoshabinni nafaqat qo'rquv va achinish, balki umid va insoniy mehr hissiga chorlaydi.

O'zbek zamonaviy adabiyotida ham fojiaiylikning estetik talqini kengayib, yanada ko'p qirrali bo'lib bormoqda. Tog'ay Murodning "Otamdan qolgan dalalar" romani mustaqillik arafasidagi xalq iztiroblarini estetik talqinda aks ettiradi. Asarda qishloq odamlari hayotidagi yo'qotishlar, erkinlikka intilish, tarixiy jarayonlarning shaxsiy taqdirga ta'siri fojiaiy ruhda ochib berilgan. Bunda estetik talqin nafaqat voqealarni dramatik ko'rsatadi, balki xalqning milliy xotirasi va ruhiy iztiroblarini badiiy obrazlar orqali yuksaltiradi[13, p. 142].

Yana bir muhim misol – Isajon Sultonning "Boqiy darbadar" romani. Bu asarda insonning "iztirob va izlanish" hayoti falsafiy talqinda ochiladi: qahramon o'zligini topishga intiladi, biroq doimiy begonalik, ichki qarama-qarshiliklar uni fojiaiy qiyofada ko'rsatadi. Asarda insonning jamiyatdagi o'rni, tarixiy xotira va kelajak haqida o'ylar estetik talqin vositasida falsafiy umumlashmaga aylanadi[14, p. 98].

She'riyatda esa fojiaiylik ko'proq ruhiy va ma'naviy iztiroblar orqali ifodalanadi. Zamonaviy o'zbek she'riyatida faxriya, g'urur va iztirob birlashgan fojiaiy ohanglar kuchli

seziladi. Jumladan, Usmon Azimning ko‘plab she‘rlarida insoniy muhabbat va Vatan dardi uyg‘unlashib, fojiaiy estetikaga xos chuqur hislar bilan talqin etiladi[15, p. 33].

Dramaturgiyada fojiaiylik ijtimoiy konfliktlar orqali ko‘rsatiladi. Hozirgi o‘zbek teatrida sahnalashtirilayotgan asarlar ko‘pincha tarixiy mavzularga yoki jamiyatdagi dolzarb muammolarga bag‘ishlanadi. Masalan, Erkin A‘zamning sahna asarlarida insonning axloqiy tanlovi, jamiyat oldidagi mas‘uliyati fojiaiy dramaturgiyada ochiladi. Estetik talqin bu yerda tomoshabinni o‘z hayoti, tanlovlari haqida chuqur o‘ylashga undashga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy san‘atning boshqa shakllarida ham fojiaiylik yangi talqinlarda ifodalanmoqda. Rassomlikda urush va migratsiya mavzulari, musiqada esa zamonaviy insonning yolg‘izligi, tushkunlik kayfiyati ko‘p uchraydi. Masalan, Bob Dylan qo‘shiqlarida ijtimoiy fojiaiylik va falsafiy iztirob estetik ifodaga ega bo‘ladi. O‘zbek estradasida esa Serali Jo‘rayev qo‘shiqlarida tarixiy xotira va xalq dardi fojiaiy ohang bilan talqin etilgan.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy adabiyot va san‘atda fojiaiylikning estetik talqini kengayib, yanada ko‘p qirrali bo‘lib bormoqda. Agar klassik davrda fojiaiylik ko‘proq qahramonning taqdiri bilan bog‘liq bo‘lgan bo‘lsa, hozirgi davrda u insoniyatning global muammolari, jamiyatning inqirozlari, shaxsning ma‘naviy bo‘shlig‘i va ruhiy iztiroblarida namoyon bo‘ladi. Estetik talqin esa ana shu fojiaiy jarayonlarni nafaqat tasvirlash, balki ularni chuqurroq anglash va tahlil qilish vositasiga aylanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Aristotel. Poetika. — O‘zgartirilgan nashr. — Toshkent: Fan, 1978.
2. Hemingway, Ernest. The Sun Also Rises (“Quyosh ham chiqadi”). — New York: Scribner, 1926.
3. Cho‘lpon. Kecha va kunduz. — Toshkent: Sharq, 1932.
4. Qodiriy, Abdulla. O‘tkan kunlar. — Toshkent: O‘zbekiston, 1947.
5. Hoshimov, O‘tkir. Tushda kechgan umrlar. — Toshkent: Gafur G‘ulom nomidagi nashriyoti, 1985.
6. Shakespeare, William. Hamlet. — London: Oxford University Press, 1603 / Oxford: 1954.
7. Faulkner, William. The Sound and the Fury (“Shovqin va g‘azab”). — New York: Jonathan Cape & Harrison Smith, 1929.
8. Vohidov, Erkin. Ruhlar isyoni (drama). — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa, 1975.
9. Yusuf, Muhammad. She‘riyat to‘plami. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 1990.
10. Davron, Xurshid. Samarqand xayoli. — Toshkent: Sharq, 1998.
11. DeLillo, Don. White Noise (“Oq shovqin”). — New York: Viking Press, 1985.
12. Sartre, J.-P. Ekzistensializm — bu gumanizm. — Parij: Gallimard, 1946. — 210 b.
13. Murod, Tog‘ay. Otamdan qolgan dalalar. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2005.
14. Sulton, Isajon. Boqiy darbadar. — Toshkent: Adib, 2010.
15. Azim, Usmon. She‘riyat to‘plami. — Toshkent: Yosh gvardiya, 1992.
16. Dostoyevskiy, F. M. Jinoyat va jazo. — Toshkent: Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1984. — 560 b.
17. Shopengauer, A. Dunyo iroda va tasavvur sifatida. — Moskva: Nauka, 1993. — 432 b.
18. Rakhmonova, Y. K. (2024). THE COMPLEXITY OF TRANSLATING HEMINGWAY'S SIMPLICITY: CHIASTIC PATTERNS IN THE SUN ALSO RISES. *World of Scientific news in Science*, 2(2), 701-709.
19. Raxmonova, Y. (2023). TARJIMANING TIL MUAMMOLARI. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 5(5).

20. Raxmonova, Y. (2023). TARJIMA TILIDA ASLIYATDAGI SEMANTIC MAYDON (“Alvido qurol” romani misolida). *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 5 (5).
21. Raxmonova, Y. (2023). MATN VA USLUB. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 5 (5).
22. Raxmonova, Y. (2023). BADIY MATN TAHLILI. *Журнал иностранных языков и лингвистики*, 5 (5).

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).